

Kiusaamisen ehkäisyn -ja puuttumissuunnitelma Huuhkajavaaran päiväkoti

SISÄLLYSLUETTELO

1 LAPSEN OIKEUS TURVALLISEEN VARHAISKASVATUKSEEN

2 KIUUSAAMISEN MÄÄRITELMÄ

3 KIUUSAAMISEN MUODOT

4 KIUUSAAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

5 ENNALTAEHKÄISYN KEINOT

6 KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

7 YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

8 DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI

9 SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN

LÄHDELUETTELO

LIITE 1 HUUHKAJAVAARAN PÄIVÄKODIN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA -
LOMAKE

LIITE 2 RYHMÄKOHTAINEN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA SUUNNITELMAN -LOMAKE

LIITE3 KIUUSAAMISTAPAHTUMAN RAPORTOINTI -LOMAKE

1 LAPSEN OIKEUS TURVALLISEEN VARHAISKASVATUKSEEN

Mitä laki ja valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen varhaiskasvatukseen.

Perustuu:

- **Lapsen oikeuksien yleissopimukseen**

“Sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa.”

“Sopimusvaltiot ovat yhtä mieltä siitä, että lapsen koulutuksen tulee pyrkiä lapsen valmistamiseen vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystäväyden hengessä.” (Artikla 29)

- **Varhaiskasvatustalakiin** jossa sanotaan että “lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.” (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 10§)

- **Valtakunnalliseen varhaiskasvatustal suunnitelmaan**

Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Lisäksi kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. (Varhaiskasvatustal suunnitelman perusteet 2018, 20–21.)

Varhaiskasvatustal pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatustal ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. (Varhaiskasvatustal suunnitelman perusteet 2018, 80–81.)

Perusopetuslakiin

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>

2 Kiusaamisen määritelmä:

“Kiusaaminen on aggressiivista käytöstä, joka vahingoittaa jotakuta fyysisesti tai psyykkisesti ja joka on toistuvaa, tahallista ja kohdistuu puolustuskyvyttömään henkilöön” (Salmivaara 2003)

”Henkilö on kiusattu, kun hän toistuvia kertoja ja tietyn ajan sisällä joutunut negatiivisten tekojen kohteeksi yhden tai useamman henkilön toimesta”. (Olweus 1973)

Kiusaamiselle on tyypillistä toistuvuus, tietoisuus, vallan epätasapaino, uhrin kyvyttömyys puolustautua sekä ryhmäilmiö. (Piki-materiaali.)

Kaikki lasten väkiset riidat ja konfliktit eivät siis ole kiusaamista. Kiusaaminen on tietoista ja toistuvaa mielipahan aiheuttamista toisille. Kiusaamiseen liittyvät aina ryhmän valtasuhteet. Kiusaaminen on aina sellaista, minkä kohtaamista lapsi ei voi harjoitella ja siihen puuttuminen on aina aikuisten asia. (Repo 2015, 16.)

3 Kiusaamisen muodot:

Höistad jakaa kiusaamisen kolmeen eri muotoon. Näitä ovat psyykkinen kiusaaminen, sanallinen kiusaaminen ja fyysinen kiusaaminen. (Höistad 2003, 80.)

Psyykkinen kiusaaminen on kiusaamisen yleisin muoto ja sitä on erittäin vaikea havaita. Se voi ilmetä esimerkiksi tuijottamisena, selän kääntämisenä, ilmeilynä, huokailuna, vaikenemisena tai silmäysten vaihtamisena jonkun toisen kanssa. Saatetaan myös käyttäytyä kuin yksilö olisi ilmaa. Tämä kiusaamisen muoto tekee suurta vahinkoa, sillä useimmiten se tehdään katseilta piilossa ja siksi sen havaitseminen on erittäin hankalaa. (Höistad 2003, 80.)

Sanallinen kiusaaminen on yksinkertaisempaa huomata kuin hiljainen kiusaaminen. Se on esimerkiksi kuiskuttelua, juorujen levittämistä, pilkkaamista, matkimista ja uhkailua. (Höistad 2003, 82.)

Fyysinen kiusaaminen on ruumiillista kiusaamista ja se on helpointa huomata. Fyysisen kiusaamisen voi huomata myös ulkoisista merkeistä kuten revityistä vaatteista tai mustelmista. Ruumiillinen kiusaaminen voi ilmetä myös siten, että kiusaaja ”vahingossa” tönäisee uhriaan tai seisoo hänen tiellään. Joskus fyysinen kiusaaminen voidaan myös naamioda leikiksi. (Höistad 2003, 84–85.) Hamaruksen mukaan edellä mainittujen lisäksi ilmenee sosiaalista kiusaamista. Sillä tarkoitetaan kiusaajan yritystä vaikuttaa kiusatun ystävyys- ja vuorovaikutussuhteisiin. (Hamarus 2012, 38.) Sosiaalinen eristäminen on yksi sosiaalisen kiusaamisen muodoista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Fyysinen kiusaaminen	Sanallinen kiusaaminen	Psyykkinen kiusaaminen
Lyöminen Potkiminen Kamppaaminen Esteenä oleminen Vaatteiden repiminen Nipistely Kivien ja hiekan heittäminen Leikkien sotkeminen	Haukkuminen Nimittely Härnäminen Lällättäminen Vaatteiden, hiusten ym. kommentointi Selän takana puhuminen	Uhkailu Manipulointi Kiristäminen Ilveily, ilmeily Poissulkeminen Leikin sääntöjen muuttaminen Selän takana puhuminen Puhumatta jättäminen

Päiväkodissa esiintyneet kiusaamisen muodot ja tavat (Kirves & Stoor-Grenner 2010)

Usein on vaikeuksia erottaa toisistaan kiusaaminen, konflikti ja riita. Kaikki lasten väliset riidat eivät ole kiusaamista. Voi olla vaarana, että jos kaikki lasten väliset konfliktit nähdään kiusaamisena, ei siihen suhtauduta välttämättä enää vakavasti. On myös riski, että näin kiusaamista aletaan tuottaa sinne, missä sitä ei ole. (Piki-materiaali)

4 Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa

Kiusaamiseen on aina syy, eikä kukaan lapsi ei synny kiusaajaksi. Jokaisella lapsella on tarve tulla hyväksytyksi ryhmässä. Koska pienten lasten kiusaaminen toteutuu aina ryhmässä, kiusaaminen liittyy useimmiten lapsen selviytymiseen omassa vertaisryhmässään. Tehdyt tutkimukset osoittavat, että kiusaamisessa osallisina olevien lasten vertaissuhteissa on usein huomioitavia puutteita, ja he saattavat tulkita sosiaalisia tilanteita eri tavoin kuin ikätoverinsa.

Lapsi, jolla on kehityshaasteita esimerkiksi vuorovaikutus-, tunne- ja itsesääätelytaidoissa, joutuu ryhmässä herkemmin sosiaalisen pärjäämisen paineen alle. Näin hän voi herkemmin joutua kiusatuksi ja ryhmästä syrjäytetyksi. (Piki-materiaali.) Macintyren (2009) mukaan kiusaaminen tapahtuu vertaissuhteissa, tilanteet ovat ainutkertaisia ja riippuvat yksilöistä, heidän suhteistaan toisiinsa, aikuisista, työyhteisön dynamiikasta sekä kaikkien näiden yhteissummasta. Siksi on vaikea määritellä oikeita malleja kaikkiin kiusaamis- tai toisen ihmisen loukkaamistilanteisiin. Lasten ongelmat vuorovaikutussuhteissa täytyy ymmärtää siinä yhteydessä, missä ne tapahtuvat ja vasta sen jälkeen pohtia sopiva ongelmanratkaisutapa (Repo 2015, 17).

Varhaiskasvatuksessa kiusaaminen koskettaa koko lapsiryhmää. Ei vain niitä, joita kiusataan ja jotka kiusaavat vaan myös niitä, jotka näkevät kiusaamista ja ovat siinä passiivisesti mukana. Vertaisryhmässä vallitsevat valtasuhteet, roolit ja normit vaikuttavat siihen, millainen sosiaalinen toiminta on ryhmässä hyväksyttyä.

Osa lapsista saa ryhmässä enemmän huomiota kuin toiset. Toiset taas pyrkivät jäljittelemään paljon huomiota saavien lasten toimintaa.

Kaikilla ryhmän lapsilla on rooli kiusaamisprosessissa. **Näitä rooleja ovat avustaja/vahvistaja/kannustaja, puolustaja ja ulkopuolinen/ hiljainen hyväksyjä.**

Avustaja osallistuu kiusaamiseen ja auttaa kiusaajaa, vahvistaja ylläpitää kiusaamista esim. nauramalla, puolustaja asettuu kiusatun puolelle ja ulkopuolinen ei halua sekaantua kiusaamiseen. On havaittu että nämä roolit ovat suhteellisen pysyviä. (Piki-materiaali)

5 Ennaltaehkäisyn keinot:

- Henkilöstön asenteiden tarkistaminen; kiusaamisen määritelmän, tunnistamisen ja aiheen merkityksellisyyden tulee olla koko henkilöstölle selvä.
- Yhteisten toimintatapojen sopiminen jokaisen toimintakauden alussa (**koko taloa koskien ryhmien välisessä yhteistyössä**) sekä niiden tarkistaminen kauden aikana.
- Lasten osallisuutta vahvistetaan edelleen kaikilta osin päivän toiminnoissa. Lasta kuullaan ja hänen näkemyksensä ja kokemuksensa otetaan vakavasti.
- Kysytään lapsilta, millä tasolla esimerkiksi leikki on. Kuuluuko kasvattajien havainnoima epämääräinen toiminta yhdessä sovittuun leikkiin, vai kokeeko joku lapsista epämiellyttäviä tunteita leikissä ja roolissaan.
- Lasten kanssa harjoitellaan arjessa tunne- ja kaveritaitoja.
 - o Harjoitellaan jakamista sekä vastaanottamista, kun toinen antaa tai auttaa
 - o Tehdään lasten kanssa yhdessä. Annetaan olla apuna ja ollaan itse apuna, jotta saadaan hyvän mielen kokemuksia yhteisistä puuhista.
 - o Arvostetaan ja osoitetaan myötätuntoa, sanallistetaan myötätuntoisia tekoja ja kannustetaan ja keuhutaan niiden hetkinä.
 - o Harjoitellaan huomaavaisuutta. Opetellaan kuuntelemaan muita, kannustetaan myös tuomaan omia näkemyksiä esiin. Korostetaan, että jokaisen ääni on yhtä tärkeä ja ansaitsee tulla kuulluksi yhtä lailla.
 - o Harjoitellaan yhdessä ja annetaan lasten harjoitella leikeissä keskustelun ja kompromissien teon taitoja myös keskenään.
 - o Harjoitellaan keinoja hyvittää tekoja, kuten anteeksi pyytämistä, lohduttamista ja auttamista esimerkiksi lelujen siivoamisessa, jos on aiheuttanut toiselle pahaa mieltä omalla teollaan.
 - o Sanallistetaan ja nimetään tunteita arjen tilanteissa sekä erilaisin leikillisin menetelmin.
 - o Sosiaalisen tarinan hyödyntäminen tilanteiden läpikäymisessä kuvittamalla ja sanoittamalla.

6 Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot löytyvät työyhteisöstä ja siellä tehdyistä tilanteen mukaisista pedagogisista ratkaisuista. Se edellyttää, että koko lapsen ympärillä toimiva verkosto sitoutuu ja osallistuu kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen. Pienelle lapselle pelkkä aikuisen vakava suhtautuminen tilanteisiin kertoo siitä, että lapsen toiminta ei ole ollut hyväksyttävää. Sen jälkeen

on tärkeää, että aikuinen menee lasten toimintaan mukaan siten, että hänelle selviää, miksi lapsi kokee, että hänen täytyy käyttää keinoja, jotka ovat saaneet kiusaamisen tai toisen loukkaamisen muotoja. (Repo 2015, 18, 204.)

Aikuisen tehtävä on päättää tilanteessa, kumpi tarvitsee enemmän tukea tilanteen tapahduttua, onko hän uhri, kiusaaja vai onko parempi tukea välittömästi heistä molempia. Tutkimuksen mukaan aikuisten läsnäolo, lasten aito kuunteleminen, lasten tunteminen ja heidän keskinäisen vuorovaikutuksen havainnointi sekä lasten ohjaaminen vähentävät kiusaamistilanteita. Kiusaamiseen puuttumisen edellytys on, että aikuiset tietävät, mitä ryhmässä tapahtuu. (Repo 2015, 205, 207.)

7 Yhteistyö huoltajien kanssa:

- Huoltajien kertoma otettava todesta ja selvitettävä, mitä on tapahtunut, mikäli lapsi on huoltajille kertonut epäoikeudenmukaisesta kohtelusta tai kiusaamisen tunteista varhaiskasvatuksessa.
 - Huoltajia tiedotetaan asian käsittelystä ja lopputuloksesta avoimesti ja rehellisesti. Lisäksi tehdään seurantaa ja arviointia, mikä käydään läpi huoltajien kanssa.

8 Dokumentointi ja arviointi:

Kiusaamistapaukset kirjataan ja niiden pohjalla käytetään valmista lomaketta (Liite 3). Lomakkeeseen tulevat tiedot kiusaamisen muodosta, kiusaamisen tilanteen kuvaus sekä kuinka kiusaamiseen on kasvattajien osalta puututtu. Lomakkeeseen on kirjattu erikseen kohdat huoltajille tiedottamisesta sekä mahdollisesta tilanteen seurannasta.

Täytetty lomake säilytetään ryhmän lukollisessa kaapissa, jotta siihen voidaan palata arvioinnin osalta uudelleen. Kiusaamistapauksesta, joka on vaarantanut lapsen tai lasten turvallisuutta, ilmoitetaan aina esihenkilölle. Henkilökunta kirjaa lisäksi Läheltä piti –ilmoituksen, mikäli kiusaaminen on ollut fyysistä ja kiusaamisesta on tullut lapselle /lapsille selvät jäljet.

9 Suunnitelman päivittäminen ja siitä tiedottaminen:

Kiusaamisenehkäisy- ja puuttumisen suunnitelma arvioidaan ja päivitetään joka syksy. Suunnitelma on kaikkien nähtävillä Kajaanin kaupungin verkkosivuilla > päiväkodit> Huuhkajavaaran päiväkotit.

Huuhkajavaaran päiväkodin jokaisessa ryhmässä on tulostettuna yksikkökohtainen Kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma (Liite 1) sekä siinä liitteenä löytyvä ryhmäkohtainen kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma (Liite 2). Henkilökunta on perehtynyt suunnitelman sisältöön ja se käydään läpi henkilökunnan palaverissa, missä on tilaa suunnitelmasta ja arjen tilanteista nousevalle keskustelulle. Kiusaamisen ehkäisy- ja puuttumissuunnitelma toimii varhaiskasvatussuunnitelman tavoin työvälineenä ja se säilytetään ryhmässä niin, että sen

hyödyntäminen mahdollistuu arjessa. Suunnitelmassa olevia kirjattuja asioita voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa ja varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Uudet työntekijät perehdytetään suunnitelman sisältöön, sen määrittäviin ennaltaehkäiseviin keinoihin sekä kiusaamistilanteiden läpikäymiseen niin yksikkökohtaisella kuin ryhmätasolla (työntekijän oma ryhmä, mutta myös mahdollinen yhteistyöryhmä). Henkilökunta varmistaa, että jokaisella työntekijällä on tietoisuus suunnitelman sisällöstä ja mistä suunnitelma tarvittaessa löytyy tarkisteltavaksi.

Lähteet:

Höistad, viitannut Jonna Herajärvi. "EI HUOLITA LEIKKIIN EIKÄ ALETA SUA" - Työntekijöiden näkemyksiä lasten välisestä kiusaamisesta päiväkodissa. Opinnäytetyö.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102433/JonnaHerajarvi.pdf?sequence=1>

Lapsen oikeuksien yleissopimus. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lastenihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Piki-koulutuksen materiaali

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy .2. uudistettu painos. PS-Kustannus, Jyväskylä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf.

Varhaiskasvatuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

HUUHKAJAVAARAN PÄIVÄKODIN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA -LOMAKE

TOIMIKAUSI 2021-2021

LAADITTU 2.11.2021

KIRJAAJA Anna Minkkinen

MITÄ KIUUSAAMINEN ON? PÄIVÄKODIN YHTEINEN NÄKEMYS.	KIUUSAAMISEN EHKÄISY (miten tässä päiväkodissa ehkäistään kiusaamista)
Kiusaaminen on fyysistä, psyykkistä ja sanallista kiusaamista, mikä on toistuvaa ja tahallisesti toteutettua ja millä halutaan aiheuttaa toiselle mielipahaa.	-Keskustelu lasten kanssa siitä, mitä kiusaaminen on - Osallisuuden vahvistaminen ja lapsen kuunteleminen -Lasten kanssa harjoitellaan arjessa tunne- ja kaveritaitoja -Ryhmäytymisen vahvistaminen eri menetelmin -Kasvattajat mallintavat hyviä tekoja - Draaman hyväksikäyttö -Kasvattajat havainnoivat eli ovat mukana leikeissä ja arjen eri tilanteissa -Kasvattajat kysyvät lapsilta, miltä lapsesta tuntuu leikin sisällä -Ryhmittäin täytetty lomake (liite2) toimii työvälineenä
KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN (miten ja millaisiin tapauksiin tässä päiväkodissa puututaan?)	SUUNNITELMAN ARVIOINTI
- Kaikkeen fyysiseen kaltoinkohteluun puututaan, toisen satuttaminen ei ole koskaan hyväksyttävää - Kaikkiin nimittelyihin ja poissulkemiseen puututaan ja asia käsitellään välittömästi - Kaikkeen, mitä kiusaamisen määrittelyn - laatikoiden sisällössä on, puututaan. Mitään ei jätetä käsittelemättä. - Osapuolia kuunnellaan ja asian äärelle pysähdytään - Aiheet voidaan ottaa koko ryhmän keskusteluun, draamaa, saduttamista, kuvituksen tekemistä lasten kanssa ja kirjallisuutta voidaan käyttää hyödyksi tilanteiden purussa ja keskustelussa. - Asianosaisten huoltajia tiedotetaan tapahtuneesta. - Kiusaamistapahtuman raportointi- lomake (liite3) täytetään ja sen arvioinnista huolehditaan	Opettajien pedatiimissa otetaan käyttöön käytäntö, missä kerran kuussa käydään läpi Kiusaamisen ehkäisy- ja puuttumisuunnitelman toimintatapoja ja käytänteitä. Lisäksi jaetaan materiaalia ja tuodaan ilmi, millaisia kiusaamistapauksia aiheiltaan ja muodoiltaan on mahdollisesti ilmaantunut lapsiryhmissä ja miten niihin on puututtu.

RYHMÄKOHTAINEN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA -LOMAKE

RYHMÄ:

TOIMIKAUSI: _____ - _____

1. MILLAINEN ON RYHMÄN ILMAPIIRI TOIMIKAUDEN ALUSSA?
2. MITEN RYHMÄYTYMINEN ON ONNISTUNUT?
3. MILLAISTA ON LASTEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS?
4. MILLAISIA HAVAINTOJA HENKILÖSTÖ ON TEHNYT LASTEN TUNNETAITOJEN KEHITYKSESTÄ?
5. MILLAISIAN KEINON RYHMÄDYNAMIIKKAA JA LASTEN VÄLISTÄ VUOROVAIKUTUSTA VOIDAAN TUKEA RYHMÄMME TOIMINNASSA?
6. MITEN KIUUSAAMISESTA ON PUHUTTU LASTEN KANSSA JA MITEN AIHETTA ON KÄSITELTY?
7. ONKO RYHMÄSSÄMME ILMAANTUNUT KIUUSAAMISTA JA MILLAISTA?
8. MITEN RYHMÄSSÄMME PUUTUTAAN KIUUSAAMISTAPAUKSIIN?

9. SUUNNITELMA KIUUSAAMISEN AIHEPIIRIN KÄSITTELYSTÄ RYHMÄSSÄ
TOIMIKAUDEN AIKANA:

KIUSAAMISTAPAHTUMAN RAPORTOINTI -LOMAKE

RYHMÄ: _____

Raportin laatija(t) _____

Tapahtuman kuvaus:

Kasvattajan rooli kiusaamistapauksen aikana ja/tai jälkeen, miten tilanteeseen puututtiin:

Kiusaamistapauksesta on tiedotettu kiusatun huoltajia, päivämäärä _____

Kiusaamistapauksesta on tiedotettu kiusaajan huoltajia, päivämäärä _____

Tarvittavat toimenpiteet (esimerkiksi yhteinen palaveri kummankin osapuolen huoltajien kanssa, verkostopalaveri)

Jatkoseurantasuunnitelma (millä keinoilla vastaavat tilanteet olisivat ennaltaehkäistävissä, millaista tukea lapset tarvitsevat, miten asiaa käsitellään ryhmätasolla)

Arviointi henkilökunnan kesken:

Arviointi yhdessä huoltajien kanssa (esille tulleet asiat, jatkotoimenpiteistä sopiminen):